

Lečenje Šopenhauerom

 pulse.rs/lečenje-sopenhauerom

6. ožujka 2011.

Mogu podneti pomisao da će moje telo vrlo brzo izjesti crvi, ali se sav naježim na ideju da će mi filozofiju grickati profesori filozofije

Ujutru dvadeset prvog septembra 1860, domaćica mu je pripremila doručak, pospremila kuhinju, otvorila prozore i izašla da obavlja druge poslove. Šopenhauer je ostao sam; već se bio okupao hladnom vodom, seo na sof u prostranoj, jednostavno nameštenoj dnevnoj sobi i počeo da čita. Na podu, duž sofe, bila je prostrta crna medveđa koža na kojoj je sedeo voljeni pudl Atman. Tačno iznad visio je veliki uljani portret Getea, a nekoliko portreta pasa, Šekspira, Klaudija, te dagerotipija s njegovim likom pokrivalo je ostale zidove. Na pisaćem stolu stajalo je Kantovo poprsje. U jednom uglu, na stočiću, nalazila se bista Kristofera Vilanda, filozofa koji je mladog Šopenhauera ohrabrio da studira filozofiju, a u drugom obožavana pozlaćena statua Bude.

Nešto kasnije u sobu je ušao njegov lekar, koji ga je redovno obilazio, i zatekao kako leži na leđima, u dnu sofe. "Infarkt pluća" (pulmonalna embolija) bezbolno ga je zbrisao sa ovoga sveta. Lice mu nije bilo izobličeno i nije bilo znakova samrtničke agonije. Sahrana po kišnom danu beše neprijatnija od većine drugih zbog zadaha raspadajućeg tela u maloj zatvorenoj kapeli. Deset godina ranije, Šopenhauer je ostavio eksplicitno uputstvo da njegovo telo ne bude odmah zakopano, već da se u mrtvačnici drži najmanje pet dana, sve dok ne počne da truli – možda je to bio poslednji gest mizantropije ili pak strah od prividne smrti. U kapeli je ubrzo postalo tako zagušljivo a vazduh toliko neprijatan da je nekolicina okupljenih morala da je napusti u toku dugog pompeznog govora izvršioca testamenta, Vilhelma Gvinera...

Šopenhauerova grobnica pokrivena je teškom pločom od belgijskog granita. U testamentu je zahtevao da na njoj piše samo ime – "dalje ništa, ni datum, ni godina, ni slovo više".

Volja i predstava

Ceo život proveo je kao usamljenik, izneverivši nade depresivnog oca trgovca da će nastaviti poslovnu tradiciju Šopenhauera i raskinuvši odnose s majkom koja je kao udovica, posle muževljevog samoubistva, procvetala u društvenim klubovima, družila se i s Geteom i postala popularna autorka desetina ondašnjih "ljubića" koje je publika gutala.

Dakle, umesto trgovini, Šopenhauer se posvetio filozofiji. Neuspešno, uostalom: objavljivanje *Sveta kao volje i predstave* 1818. godine prošlo je apsolutno nezapaženo i tokom narednih decenija prodato je svega nekoliko primeraka. Artur odlučuje da započne univerzitetsku karijeru 1820. godine. Bizarna "samoubilačka strategija" za ostvarenje tog cilja opisana je u gotovo svakoj postojećoj Šopenhauerovoj biografiji. Univerzitet u Berlinu ponudio mu je privremenu i slabo do nikako plaćenu profesuru filozofije u statusu *privatdozenta*. Ambiciozni kurs pod neskromnim nazivom "Suština sveta" Šopenhauer je zakazao s istovremenim predavanjima profesora Georga Vilhelma Fridriha – Hegela, na čijim se predavanjima tiskalo više od dvesta studenata, dok je na početak Šopenhauerovog kursa došlo njih – pet. Narednog semestra nije imao nijednog slušaoca i time je okončana tek započeta univerzitetska karijera; do kraja života više nije održao nijedno predavanje.

Živeo je od nevelikog nasledstva i, ako anegdote ne lažu, škrtario je više no što je morao. Tokom poslednje tri decenije života – koje je proveo u Frankfurtu u koji se preselio iz Berlina, bežeći od kolere, jer je pored svega bio i hipohondar – svakodnevno je ručavao u klubu *Englischer Hof*. Nastojeći da izbegne neželjeno društvo, često je plaćao sto za dvoje, ali je umeo i da jede za dvoje. Na komentare te ješnosti odgovarao je da, tačno, jede za dvojicu, ali za dvojicu i – misli.

Jedan savremeni (1846) opis Šopenhauera, pod stare dane poznatog samo po svakodnevnim ritualima, mizantropiji i oštrom jeziku, kaže da je dobro građen, uvek dobro odeven, mada demode, srednje visine, kratke srebrnaste kose, živih i izuzetno inteligentnih plavih očiju posutih pegicama... "Odaje introvertnu i, kad govori, gotovo baroknu prirodu, a svakodnevno proizvodi priličnu količinu materijala za jeftinu satiru društva za stolom. Otuda je taj često komično razljućeni, a u suštini bezopasni i dobroćudno džangrizavi gost za trpezom postao predmet šala beznačajnih ljudi koji su ga redovno – mada, istina, ne zlonamerno – izvrgavali podsmehu."

Šopenhauerova svakodnevna rutina – koja je sledila slične Kantove navike – počinjala je tročasovnim pisanjem i nastavljala se jednočasovnom ili dvočasovnom svirkom na flauti; ni leti ni zimi nije preskakao kupanje u Majni, posle čega je sledio ručak u *Englischer Hofu* i duga šetnja tokom koje je umeo da vodi glasan monolog ili konverzaciju s psom. Večeri je provodio čitajući.

Lečenje Šopenhauerom

Najveći deo ovde pomenutih stvari može se naći – i ovde je korišćen – u romanu Irvina Jaloma *Lečenje Šopenhauerom* (Plato, Beograd 2007, prevod Olivera Živanović i Suzane Spasić). Psihijatar i penzionisani profesor Stenrod univerziteta Irvin Jalom (1931) je u svetu i kod nas poznat po bestseleru *Kada je Niče plakao*. Roman *Lečenje Šopenhauerom* je napisan u

sličnom obrascu i može se čitati i kao dvostruka priča, o životu i delu Artura Šopenhauera i o terapijskoj grupi koju vodi od raka umirući psihijatar Džulijus, odnosno načinu na koji citati Šopenhauera pomažu rešavanju problema članova grupe. Što se enciklopedija tiče, Artur Šopenhauer (22. februar 1788. – 21. septembar 1860) je nemački filozof poznat po svom pesimizmu i filozofskoj jasnoći. S 25 godina objavio je doktorsku disertaciju *O četvorostrukom korenu stava dovoljnog razloga*, pet godina kasnije ključno delo *Svet kao volja i predstava*, čija je druga knjiga objavljena još 26 godina kasnije (1844). "To je spis zadivljujuće širine i dubine, u kome se iznose pronicljiva zapažanja o logici, etici, epistemologiji, percepciji, nauci, matematici, lepoti, umetnosti, poeziji, muzici, o potrebi za metafizikom i čovekovom odnosu prema drugima i prema sebi", smatra Irvin Jalom. "Ljudski usud je predstavljen u svojim najsumornijim aspektima: smrti, izolaciji, besmislu života i patnji inherentnoj egzistenciji... U Šopenhauerovom delu ima više dobrih ideja nego kod bilo kog drugog filozofa, izuzimajući jedino Platona." Drugi će reći da ga je analiza volje dovela do zaključka da se emotivne, fizičke i seksualne potrebe nikada ne mogu u potpunosti ispuniti zbog čega je – dosledno – smatrao da ih treba potisnuti i odbaciti životom nalik na asketska učenja indijskih veda ili ranohrišćanskih pustinjaka. Svaki priručnik dodaće i informaciju da su Šopenhauerova analiza volje, njegov pogled na ljudsku motivaciju i zadovoljstva i aforistički stil uticali na mnoge mislioce, uključujući Fridriha Ničea, Riharda Vagnera, Ludviga Vitgenštajna, Ervina Šredingera, Alberta Ajnštatjna, Sigmunda Frojda, Ota Ranka, Karla Gustava Junga, Lava Tolstoja i Horhea Luisa Borhesa. Isto tako, da su na Šopenhauera uticali Upanišade, Imanuel Kant i Platon, Vilijem Šekspir, Žan-Žak Ruso, Džon Lok, Baruh Spinoza, pesnik Matijas Klaudijus, Džordž Berkli, Dejvid Hjum i Rene Dekart.

Mada se slagao s Tacitom da je "žeđ za slavom ono poslednje što mudar čovek uspeva da odbaci", Šopenhauer se u tom pogledu nije pokazao kao mudrac jer je nemali deo njegove gorčine bio posledica neuspeha u javnosti. A onda ga je slava stigla. Devet godina pred smrt, 1851, jedva je uspeo da objavi knjigu *Parerga i paralipomena*, zbirku članaka, ogleđa i aforizama koji su, posle prikaza knjige u Engleskoj, Šopenhauera učinili najpre poznatim, potom i slavim u meri koja je danskog filozofa Serena Kjerkegora navela da u svoj dnevnik 1854. godine zapiše kako su "svi književni brbljivci, novinari i autorčići počeli da se bave Š".

Šopenhauer ne samo što nije odoleo, nego je otvoreno uživao: "Ako se mačka pomazi, ona prede; isto tako, neizbežno, kada je čovek pohvaljen, slatki zanos i oduševljenje reflektuju se na njegovom licu."

P.U.L.S.E